

2. ÜNİTE: TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK (2)

Fetih ve Fatih

Osmanlı fetih siyasetinin başarılı olmasında padişahların kişiliği ve yetenekleri de önemli rol oynar. Bu padişahlardan biri de **Fatih Sultan Mehmed'dir**. Fatih Sultan Mehmet kendisinden önce hiçbir hükümdarın başaramadığı bir fethi gerçekleştirmiştir. Fatih, küçük yaştan itibaren iyi bir eğitim almıştır. "Avni" lakabıyla şiirler yazacak kadar edebiyat bilgisine, topların tasarımını yapacak kadar matematik ve mühendislik bilgisine sahiptir. Farsça, Arapça, Yunanca, Sırpça, Slavca ve İtalyanca bilmektedir.

2. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet Dönemi)

İstanbul'un Fethi 29 Mayıs 1453

Nedenleri:

- Hz. Muhammed'in (s.a.v) Hadisi Şerifi. " İstanbul bir gün elbet fetih olunacaktır. Onu fetheden asker ne güzel asker, onu fetheden komutan ne güzel komutandır." (**Dini**)
- Bizans'ın Osmanlı toprak bütünlüğünü bozması. (**Siyasi**)
- Bizans'ın Avrupa devletleri ve diğer Türk beyliklerini Osmanlıya karşı kıskırtması. (**Siyasi**)
- İstanbul'un ticari açıdan önemli bir konumda bulunması. (**Ekonomik**)

Osmanlı' nın Fetih için Yaptığı Hazırlıklar:

1. Rumeli Hisarı yapıldı.
2. **Şahi** adı verilen büyük toplar döküldü.
3. Tekerlekli kuleler yapıldı.
4. 400 parçalık donanma hazırlandı.
5. Avrupa'dan gelecek tehlikeler için Balkanlarda ordu hazırlandı.

Bizans' ın Fetih için Yaptığı Hazırlıklar:

1. Haliç' in ağzını zincirler ve eski gemilerle kapattı.
2. Surları tamir etti ve sağlamlaştırdı.
3. Suda bile yanan **Grejuva** silahını yaptı.
4. Avrupa' dan yardım istedi.

2. Mehmet gerekli hazırlıkları tamamlayarak şehri karadan ve denizde kuşattı. 72 parçalık bir donanma kızaklardan kaydırılarak Haliç'e indirildi. **54 gün** süren kuşatmadan sonra **29 Mayıs 1453** tarihinde İstanbul fethedildi.

İstanbul'un Fethinin Sonuçları

Türk Tarihi Açısından Sonuçları

- İstanbul başkent oldu.
- Osmanlı toprak bütünlüğü sağlandı.
- Osmanlı Devleti **yükselme dönemine** girdi, **imparatorluk** özelliği kazandı.
- Osmanlı' nın Türk ve İslam dünyasındaki saygınlığı arttı.
- 2.Mehmet "Fatih" unvanını aldı.
- **İpek Yolu'nun** denetimi Osmanlıya geçti.

Dünya Tarihi Açısında Sonuçları

- Fetih sırasında büyük surların yıkıldığı görülmüş buda "**Derebeylik rejiminin**" (**Feodalite**) yıkılmasına ortam hazırlamıştır.
- İpek Yolu'nun hakimiyetinin Osmanlıya geçmesi üzerine Avrupalı devletler yeni ticaret yolları aramaya başladı ve bu olay **Coğrafi Keşiflerin** başlamasına neden oldu.
- **Orta Çağ kapandı, Yeni çağ** başladı.
- İstanbul'dan kaçan bilim adamları **İtalya'da Rönesans'ın** başlamasına neden oldu.
- Bizans İmparatorluğu yıkıldı.

Fatih Sultan Mehmet Dönemi Diğer Önemli Gelişmeleri

- **Topkapı Sarayı** inşa edildi.
- İlk kez **altın para** bastırıldı.
- Amasra, Sinop, Trabzon ve Kırım'ın fethiyle Karadeniz ticareti kontrol altına alındı.

NOT: Kırım'ın alınmasıyla "Karadeniz Türk gölü oldu." (1475)

Yavuz Sultan Selim Dönemi

- Batıya sefer düzenlememiş daha çok **güney ve doğuya seferler** yapmıştır.
- Anadolu'da çıkan **Celali İsyanlarını** bastırdı.
- 1514'te **Safevi Devleti** ile **Çaldıran Savaşını** yaptı ve kazandı. Bu savaş ile **Doğu Anadolu Osmanlı hakimiyetine** girdi.
- 1515 yılında **Turnadağ Savaşı** ile Dulkadiroğullarını yendi ve **Anadolu Türk siyasi birliği kesin olarak sağlandı.**
- **1516 Mercidabık 1517 Ridaniye** savaşlarını **Memlukler** ile yaptı ve kazandı. (**Mısır Seferi**)

Mısır Seferiyle:

1. **Kutsal emanetler** İstanbul'a getirildi.
2. **Halifelik** makamı Osmanlıya geçti.
3. **Baharat Yolu'** nun kontrolü Osmanlı'ya geçti.
4. Osmanlı sınırlarını **Afrika kıtasına** kadar genişletti.
5. Yavuz devletin sınırlarını 3 kat genişletti ve oğlu Kanuni Sultan Süleyman'a zengin bir devlet bıraktı.

Halife: Müslümanların dini lideridir. Peygamber efendimizden sonra İslamı temsil eden, Allah'ın elçisidir. Aynı zamanda siyasi bir kurumdur.

1.Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman) Dönemi

- Yavuz Sultan Selim'in tek oğludur.
- **46 yıl süreyle en uzun süre** tahtta kalan Osmanlı padişahıdır.
- Bu dönemde Anadolu ve Mısır'da isyanlar çıkmış ve bastırılmıştır.
- Adaleti ve yaptığı kanunlar sayesinde "**Kanuni**" unvanını almayı hak etti.
- 1521 yılında **Belgrat** alınmıştır.
- 1526 yılında Macarlar ile **Mohaç Savaşı** yapıldı ve kazanıldı. (2 saat sürmüştür bu savaş)
- 1529' da **Viyana kuşatıldı** ancak ağır kış şartlarından dolayı başarılı olunamadı.
- 1522 yılında **Rodos adası** alındı. Akdeniz ticareti güvenlik altına alındı.
- **Barbaros Hayreddin Paşa Preveze Deniz Savaşı'nda (1538)** Haçlı donanmasını yenerek Akdeniz'de üstünlüğün Osmanlı Devleti'ne geçmesini sağladı.

NOT: Preveze Deniz Zaferiyle "Akdeniz Türk gölü oldu."

- 1555 yılında İran ile **Amasya Antlaşması** yapıldı bu antlaşma İran ile Osmanlı arasında yapılan ilk antlaşmadır.
- **Hint deniz seferleri** düzenlendi.

Barbaros Hayreddin Paşa

Hayreddin Paşa'ya **sakalının rengi** nedeniyle **Avrupalılar "Kızıl Sakallı"** anlamına gelen "**Barbaros**" unvanını vermişlerdir. Yavuz Sultan Selim'in Dönemi'nde gönüllü olarak Osmanlı'ya katıldı ve Cezayir'i Osmanlı Devletine kattı. Kanuni Sultan Süleyman onu İstanbul'a çağırarak donanma komutanı (**Kaptan-ı Derya**) yaptı. **En büyük başarısı Akdeniz' de Haçlı donanmasına karşı kazandığı Preveze Deniz Zaferi'dir.**

AVRUPA' DAKİ GELİŞMELER VE OSMANLI DEVLETİ' NE ETKİLERİ

11. ve 12. yüzyıllarda **Haçlı Seferleri** sırasında Avrupalılar İslam dünyasından **barut, kağıt, pusulayı** öğrenmişler ve buluşları Avrupa'ya taşımışlardır. Barutun ateşli silahlarda kullanılması, kağıt ile bilgi birikiminin artması, pusula ile de kaybolma korkusunun giderilmesi sonraki süreçte Avrupa da önemli gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Coğrafi Keşiflerin temelinde **zengin olma düşüncesi** yatmaktadır. Ortaçağ'da bazı mallar ender olarak bulunurdu. Bu malların ticaretini yapanlar ise çok zengindi. (İpek, Kadife, Baharatlar, Tuz, Çini gibi.)

COĞRAFİ KEŞİFLER

15. yüzyılda başlayan temelinde **ticaret yolları bulmak ve yeni yerler keşfetmek** olan gezilere "**Coğrafi Keşifler**" denir. **Portekiz ve İspanyollar** coğrafi keşifleri başlatan ülkelerdir.

Coğrafi Keşiflerin Nedenleri

- **İpek ve Baharat yollarının** Müslümanların elinde olması.
- **Coğrafya** bilgisindeki ilerlemeler.
- **Pusulanın** kullanılması.
- Okyanusa **dayanıklı gemilerin** yapılması. Bu gemilere **Karavel** adı verilirdi.
- Cesur ve korkusuz **gemicilerin** yetişmesi. (İnsanların açık denizlere karşı korkuları vardı. Ayrıca bu korkular üzerinde efsanelerde bulunmaktaydı. Denizlerde büyük girdapların olduğu, keşiflere çıkanların siyah olacağı, denizlerde suların kaydığı gibi)
- Kralların gemicileri desteklemesi.
- İstanbul'un fethi.
- **Doğu'nun zenginliklerine** ulaşma isteği.
- **Hristiyanlığın yayılmak** istenmesi.

+++ 1487 yılında **Bartelmi Diyaz Ümit Burnu'nu** keşfetti.
+++ 1492 yılında **Kristof Kolomb** Amerika kıtasını keşfetti fakat buranın yeni bir kıta değil Hindistan olduğunu zannetti.
+++ 1498 yılında **Vasco de Gama** Ümit Burnu'nu geçerek **Hindistan'a** ulaştı. **Hint deniz yolunu keşfetti.**
+++ 1506 yılında **Amerigo Vespuçi** **Amerika** kıtasını keşfetti ve yeni kıtaya onun adı verildi.
+++ 1519 yılında **Macellan ve Del Cano** dünya turuna çıktılar Macellan'ın ölmesi üzerine başlayan dünya turunu Del Cano tamamladı ve **dünyanın yuvarlak olduğunu kanıtladı.(1522)**

Coğrafi Keşifler Sonuçları

- Avrupa'nın ekonomik seviyesi yükseldi.
- Hristiyanlık yeni keşfedilen yerlere yayıldı.
- **Yeni ticaret yolları bulundu. İpek ve Baharat yollarının önemi azaldı. Osmanlı' da gümrük ve ticaret gelirlerinin düşmesine sebep olduğundan OLUMSUZ** etkilenmiştir.
- Dünyanın yuvarlak olduğunun anlaşılmasıyla **kiliseye olan güven sarsıldı.**
- **Burjuva** sınıfı zenginleşti ve güçlendi. (**Burjuva**, zengin sosyal sınıftır.)
- Yeni bitki, sebze ve meyveler keşfedildi. (Domates, Vanilya, Kakao)
- Avrupalılar keşfettikleri yerlerde sömürgeler oluşturdu. **Sömürgecilik** başladı.
- **Rönesans'ın** doğmasına zemin hazırladı.
- Amerika, Avustralya ve Antartika gibi **yeni kıtalar** keşfedildi.

Sömürgecilik: Bir devletin başka bir devleti siyasal ve ekonomik anlamda kullanmasıdır.

RÖNESANS

15. yy. sonları ile 16. yy. başlarında **İtalya'da** başlayan bilim, sanat, edebiyat ve teknik alanlarında görülen gelişmelere "**yeniden doğuş**" anlamına gelen **Rönesans** denir.

Rönesans'ın Nedenleri:

- Matbaanın bulunması ve bu sayede bilgiye ulaşılmasının kolaylaşması.
- Avrupa'nın coğrafi keşifler ile zenginleşmesi, bilim adamları ve sanatçıları destekleyen "**Mesen**" adanı verilen bir sınıfın ortaya çıkması.
- Skolastik Düşüncenin değerini yitirmesi.
- İslami bilim adamlarının eserlerinin kendi dillerine çevrilmesi.
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya giden bilim adamlarının çalışmaları.

Rönesans'ın İtalya'da Başlamasının Nedenleri

- İtalya'nın coğrafi konumunun elverişli olması. Doğu ve batı ülkeleri arasında bir köprü görevi görmesi.
- Ekonomik bakımdan zengin olması.
- İtalya'nın tarihi önemi.

Bazı önemli Rönesans sanatçıları:

➤ Leonardo da Vinci	➤ William Shakespeare	➤ Montaigne
➤ Cervantes	➤ Erasmus	➤ Machiavelli

Skolastik Düşünce: Ortaçağ boyunca Katolik kilisesinin egemenliği altında olan, bilime kapalı dine dayalı düşünce. Yani özgür düşüncenin olmaması.

Rönesans'ın Sonuçları:

- Reform hareketlerine zemin hazırladı.
- Avrupa'da bilimsel gelişmelerin önü açıldı.
- Hristiyanlığın baskıcı etkisi zayıfladı.
- Skolastik düşünce yerine özgür düşünce hakim oldu.
- Mimari, bilim, sanatta birçok yeni eserler verildi.

REFORM

Dinde yenileşme anlamına gelir. 16.yy da **Almanya'da Martin Luther** önderliğinde başlamıştır.

Reformun Nedenleri:

- Rönesans'ın etkisiyle dini kurumların sorgulanmaya başlaması.
- Kağıt ve matbaa ile okur yazar oranının artması.
- İncil'in farklı dinlere çevrilmesi.
- Din adamlarının dini kendi çıkarları doğrultusunda kullanması.

Reform hareketini **Martin Luther** başlatmıştır. Martin Luther kilisenin uygulamalarına karşı çıkmış ve kiliseyi eleştirmiştir. **Endülüjans** uygulamasına karşı çıkmış, Tanrı ile kulun arasında kimsenin girmemesi gerektiğini savunmuştur.

Endülüjans: Kilisenin para alarak kişilere cennetten arsa satması. Kilisenin günah çıkarma karşılığında aldığı para sistemi.

Aforoz: Hristiyanlıkta dini kurallara uymayanların dinden çıkarılmasıdır.

Reformun Sonuçları:

- Katolik mezhebi parçalandı.
- **Yeni mezhepler** ortaya çıktı. (**Protestanlık**, Kalvenizm, Anglikanizm gibi)
- **Laik devlet** fikri ortaya çıktı.
- Okullar kilisenin elinden alındı. Laik eğitime geçildi.
- Kiliseye olan güven azaldı.

Osmanlı Devleti Reform hareketlerinden **OLUMLU** etkilenmiştir. Çünkü Reformla birlikte, Avrupa'da **mezhep birliğinin bozulması ve mezhep savaşlarının başlaması** Osmanlı'nın **Kanuni Sultan Süleyman** döneminde Orta Avrupa'da ilerleyişini kolaylaştırmıştır. Kanuni, Hıristiyan birliğini parçalamak amacıyla Martin Luther' i desteklemiştir.

AYDINLANMA ÇAĞI

18. yy. Avrupa'da ortaya çıkan her konuda **akla ve bilime öncülük** tanıyan sisteme "**Aydınlanma**" bu düşünce sisteme ile gelen döneme ise "**Aydınlanma Çağı**" denir. Bu dönemde akıl ile doğru bilgiye ulaşılabilceği fikri ön planda olmuştur. **Deney ve gözlem** ön planda olmuştur. Bu dönemde doğa bilimlerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Bu Dönemde Ortaya Çıkan Önemli Bilim İnsanları:

- Newton ➤ Kopernik ➤ Galile ➤ Descartes ➤ J.J. Rousseau

Sonuç olarak Aydınlanma Çağı ile Avrupa'da **akılcı düşünce sistemi** ön plana çıkmış, yeni bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ve **Sanayi İnkılabının temelini** oluşturmuştur.

SANAYİ İNKILABI

18. yüzyılda ilk olarak **İngiltere'de** başlayan **Sanayi İnkılabı** daha sonra diğer Avrupa ülkelerine de yayıldı. Aletin yerini makineler aldı. **Kol gücünden makine gücüne geçiş** sağlandı. **Buhar gücünün** makinalarda kullanılması Sanayi İnkılabının başlamasında etkili olmuştur.

Rönesans ve Reform hareketleri ile özgür düşünce gelişti. Özgür düşünce ile birlikte bilim ve teknik alanında ki gelişmeler hız kazandı. Aydınlanma Çağında akla ve bilime verilen önem arttı. Teknik gelişmelerin uygulanmasıyla Sanayi İnkılabı başladı.

Sanayi İnkılabı Sonuçları

- **Seri ve ucuz** üretime geçildi.
- Üretimde insanları yerini **makineler** aldı.
- **İşçi sınıfı** ortaya çıktı. **İşçi haklarını korumak ve sorunlarını çözmek için sendikalar kuruldu.**
- Köyden kente **göçler** başladı.
- **Hammadde ve Pazar ihtiyacı** ortaya çıktı bu da **Sömürgeciliğin** doğmasına sebep oldu.
- Uluslararası **ulaşım ve ticaret** gelişti. Ulaşımında özellikle **buhar gücünün gemi ve trenlerde** kullanılmasıyla büyük gelişmeler yaşandı.

Avrupalı devletler fabrikalarda ucuz ve seri üretim gerçekleştirirken Osmanlı Devleti atölye gibi küçük işletmelerde el emeğine dayalı üretim yapmaktaydı. Daha yüksek fiyata mal olan yerli ürünlerin Avrupalı ürünlerle rekabet gücü azaldı. Bu durum **Osmanlı topraklarını Avrupalı devletler açısından ham madde temin edilecek bir kaynak ve aynı zamanda üretilen malların satılacağı bir pazar haline getirdi. Bu durum Osmanlı' yı ekonomik olarak OLUMSUZ etkiledi.**

Sanayi İnkılabıyla ortaya çıkan sömürgecilik devletlerin rekabetini arttırdı. Bu rekabet gruplaşmalara neden oldu ve **1914 yılında bu devletler Birinci Dünya Savaşı** başlattılar.

FRANSIZ İHTİLALİ (DEVİRİMİ) 1789

1789 yılında Fransa'da başlayıp birçok Avrupa ülkesini etkileyen halk hareketi.

İhtilalin Nedenleri

- **Rönesans ve Reformun** etkileri.
- **Krallık** yönetiminin baskıları.
- Halkın sınıflara ayrılmış olması.
- **Vergilerin** arttırılması.
- Bazı düşünürlerin **halkı bilinçlendirmesi**.

16. Luis vergilerin arttırılmasını isteyince halk ayaklandı ve isyan çıktı. İsyen sürecinde "İnsan hakları vatandaşlık bildirgesi" yayınlandı. 1804 yılında Napolyon'un başa gelmesi ile olaylar son buldu.

Fransız İhtilalinin Sonuçları

- **Eşitlik, adalet, milliyetçilik, halkçılık, hürriyet, cumhuriyet, laiklik** gibi kavramlar önem kazandı.
- **Milliyetçilik** fikrinin yayılması üzerine **imparatorluklar yıkılış** sürecine girdi.
- **Yeni çağ bitti, yakın çağ başladı.**
- **Milli (ulus)** devletler kuruldu.
- **Cumhuriyet rejimi** güç kazandı.

Fransız ihtilalinin en önemli sonucu **Milliyetçilik** akımının ortaya çıkması ve tüm dünyada yayılmasıdır. Milliyetçilik akımı çerçevesinde azınlıklar bağımsızlıklarını kazanmak için ayaklandılar. **Milliyetçilik fikri imparatorlukların parçalanıp yıkılmasına neden oldu.** Özellikle sınırları içinde farklı milletlerden birçok ulus barındıran Osmanlı Devletini de **OLUMSUZ** etkilemiştir.

Osmanlı devlet adamları devletin parçalanmasını önlemek için **1839'da Tanzimat Fermanı'nı** ve **1856'da Islahat Fermanı'nı** ilan ederek sınırları içindeki tüm uluslara eşit haklar tanıdılar. **1876'da Meşrutiyet yönetimine** geçerek tüm ulusların yönetime katılmasını sağladılar. **Tüm bu çabalar, ayaklanmaları ve devletin parçalanmasını önleyemedi.**

KISA NOTLAR

Coğrafi keşifler	→ İspanyol ve Portezli denizciler	→ Yeni ticaret yolları bulma.
Rönesans	→ İtalya	→ Edebiyat, bilim, sanat, düşünce, güzel sanatlar alanında gelişmeler
Reform	→ Almanya	→ Din alanında yapılan düzenlemeler
Aydınlanma Ç.	→ Avrupa	→ Akıl, bilim, deney ve gözlemin ön plana çıkması.
Sanayi İnkılabı	→ İngiltere	→ İnsan gücünden makinelerle üretime geçilmesi
Fransız İhtilali	→ Fransa	→ Milliyetçilik akımıyla birlikte çok uluslu devletlerin parçalanması